

קוד ההפקה

אחד הגורמים המרכזיים בעיצוב הקולנוע ההוליוודי של שנות השלושים והארבעים וכן בעיצוב יחסי הגומלין בינו ובין קהל הצופים שלו היה "קוד ההפקה" – הצנזורה הפנימית שכפתה על עצמה תעשיית הקולנוע.

מספר גורמים הביאו להיווצרותו של קוד זה:

1. בשנת 1922 התחילו לבדוק באופן שיטתי נתונים סטטיסטיים הקשורים בהרגלי הצפייה של הציבור בארה"ב. הבדיקה העלתה שאם בתחילת שנות ה-20 כל שבוע נמכרו 40 מיליון כרטיסים לקולנוע, הרי שבסוף שנות ה-20 נמכרו כבר 90 מיליון כרטיסים! (מהם 40 מיליון לקטינים). כלומר, הנתונים מצביעים על עלייה דרמטית בשנים אלה בהליכה לקולנוע בעיקר בקרב הצעירים. אמריקה הייתה מבוהלת מההשפעה הסוחפת של הקולנוע על האוכלוסייה.
2. בשנת 1933-1935 התפרסמו 12 מחקרים חשובים של קבוצת חוקים שמנתה פסיכולוגים, סוציולוגים, ומומחי חינוך, שתוארו את ההשפעה האדירה של הסרטים מבחינת הרגלי אלימות, התנהגות מינית, ערכי מוסר וכו'. על הצופים, בעיקר הצעירים שבהם.
3. פס הקול שהצטרף לסרטים בשנים אלו הגביר את תחושת הריאליזם בקולנוע ובהכרח את ההשפעה שלו על הצופים (סרטים אלימים הפכו להיות אלימים יותר).
4. שערוריות ציבוריות – בשנים אלה התרחשו בהוליווד שורה של אירועים, שכללו גירושם של כוכבי קולנוע מפורסמים, מסיבות-שתייה, סמים ומיתות לא מוסברות. הוליווד כונתה בשם "עיר החטאים".
5. גורמים וארגוני דתיים – יהודים, פרוטסטנטיים, קתולים וכן ארגוני קו-קלוקס-קלאן – יצאו יחד כנגד הוליווד וקראו להחרמה לאומית של סרטים שנקבעו בלתי מוגנים.
6. שנות השפל הכלכלי נתנו את אותותיהם. חשוב להזכיר שהמצאת הקול בשנים האלה היוותה נטל כלכלי גדול על חברות ההפקה ובתי הקולנוע. בשנים אלה עלות ההפקה הייתה גבוהה והמפיקים חששו שהקהל ייכנע ללחצם של החוגים הדתיים ויפסיק לבוא לקולנוע.

כל אלה הביאו לכך שבשנת 1930 ניסח וויל הייס, נשיא הארגון החדש של מפיקי ומפיצי הסרטים בארה"ב (משריי הייס) יחד עם אנשי כמורה ודת את "קוד ההפקה" – היה זה מסמך נוקשה של מה מותר ומה אסור להראות על המסך. כלומר, הוליווד גיבשה לעצמה קוד אתי, מוסרי, שחייב אותה לצנזורה פנימית, וזאת כדי להימנע מצנזורה חיצונית, שיכפו עליה גורמים דתיים ונחשבה קשה יותר. המפיקים התחייבו לעמוד בחוקי קוד ההפקה ומשרד הייס נתן "חותמת הכשר" להפצת סרטים אלה בלבד.

בין העקרונות המנחים של הקוד נמנות הדרישות הבאות :

- אסור שתתעורר אצל הצופים אמפתיה כלפי הצד המבצע פשע או חטא.

- נקמה- לא תוצדק.
- שיטות של פשע- לא יוצגו באופן מפורש.
- לעולם לא יוצג שימוש לא חוקי בסמים.
- קדושת המשפחה ומוסד הנישואים- ישמרו.
- גישה נמוכה של יחסי מין- לא תוצג באופן אוהד.
- סצנות תשוקה- לא יכללו בסרט כשאינן הכרחיות לעלילה.
- נשיקת תאוה מתמשכת, חיבוק תאווני, ג'סטות והעמדות מפתות- אסורים.
- פיתוי ואונס- מותרים רק ברמז ולעולם לא יהיו נושא לקומדיה.
- סטיות מיניות וכל רמז אליהם- אסור בהחלט.
- יחסי מין בין שחורים ולבנים- אסורים בהחלט.
- מחלות מין והיגיינה של המין- אינם נושאים לסרטים.
- איברי מין של ילדים- לעולם לא יחשפו.
- אנשי דת- לא יוצגו כדמויות נלעגות ולא יגלמו את דמות הרע.
- אסור להשתמש במילים קדושות (כמו: אלוהים, ישו, הצלוב, לעזאזל, בן זונה וכו'..)

קוד הייס שלט בקולנוע בשני העשורים הבאים, כלומר, עד סוף שנות החמישים. לפי הקוד הוכתבו תכניו של הקולנוע, היחס לדמויות וסגנון הצילום. אפילו ההפי- אנד (happy end) נגזר מהקוד הזה, כי הקוד חייב להעניש כל פושע ולהחזיר כל אדם לחיק משפחתו. הסדר החברתי תמיד שב על כנו. יחד עם זאת, דווקא המסגרת הנוקשה של הקוד הובילה לתחכום הקולנוע, כי הצורך של הבמאים להתגבר על האיסורים ולבטא את עצמם- חייב דמיון והביא לסרטים רבדים נוספים ומשמעויות נסתרות. סרט שלא עמד בסטנדרטים של קוד ההפקה לא קיבל אישור מטעם משרד הייס, סיכון שמרבית המפיקים לא לקחו על עצמם. רק באמצע שנות ה-50, בעקבות מאבקהם של הקבוצות הליברליות, החלו מפיקים לסטות מקוד ההפקה ולהתעלם ממנו, עד שלבסוף, ב-1966, הוא בוטל לחלוטין.